

ДОВІДКА

07.05.2025

Про результати діагностування сформованості
читацької компетентності учнів 2-4 класів

У квітні 2025 року в учнів 2–4 класів були проведені діагностувальні роботи з читання (2 клас), літературного читання (3-4 клас) з метою визначення рівня сформованості читацької компетентності за підсумками навчального року. Діагностика здійснювалася відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, а також на основі очікуваних результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами, розробленою під керівництвом О.Я. Савченко для 1-2 класів; Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 08.10.2019 №1273), розробленою під керівництвом О.Я. Савченко для 3-4 класів; Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 13.07.2021 року №813).

За результатами проведених перевірок у квітні 2025 року було визначено, що рівень сформованості читацької компетентності учнів 2-4 класів, зважаючи на досягнення ними визначених порогів читацької компетентності, визнано як середній (високий, середній, базовий). Всі учні досягли базового порогу, що є достатнім показником. В перерахунку на рівні наступна картина:

Клас	В.р.	Д.р.	С.р.	П.р.	Якість знань
2а	4	6	2	1	77%
3а	6	5	2	4	65%
4а	8	8	6	0	73%
4б	2	9	8	0	58%
Загальний показник	20	28	18	5	68%

У середньому 68 % учнів 2-4 класів спроможні виконувати тестові завдання базового рівня. Вони можуть знаходити явно наведену інформацію, робити прості висновки на основі інформації, видобутої з невеликого за обсягом фрагмента тексту, інтегрувати незначну частину фактичної, конкретної інформації тексту й забезпечувати її нескладну інтерпретацію, оцінювати тональність тексту, якщо ситуації, події, персонажі, зображені в ньому, більшою або меншою мірою зрозумілі, відомі.

У ході виконання діагностувальної роботи, більшість учнів 2 класу 51% (вчитель Тетяна САВЕЛЕНКО) продемонстрували базовий рівень читацької компетентності:

- Інтерес до читання. Більшість учнів з ентузіазмом приступають до читання тексту.

Позитивне ставлення до роботи, емоційне залучення до змісту.

- Вміння знаходити фактичну інформацію. Учні добре орієнтуються у простих запитаннях за текстом. Можуть відтворити основні події у правильній послідовності.
- Розуміння основного змісту тексту. Учні в цілому розуміють загальний зміст прочитаного, можуть назвати головного героя, місце подій.
- Сформованість елементарних читацьких стратегій. Переважно читають плавно, без значних пауз або повернень до початку речення.

- Прагнення висловитися. Навіть якщо відповідь неповна, учні намагаються дати свою оцінку подіям чи герою.

Ці сильні сторони — гарна основа для подальшого розвитку читацької компетентності. Їх важливо підсилювати через підтримку позитивної мотивації, створення умов для безпечного висловлення думки та системну роботу з текстами різних жанрів.

Зазначено також і типові помилки:

- Учні швидко орієнтуються в тексті, читають із задоволенням, однак іноді це відбувається надто поспішно, без уважного осмислення змісту.
- Розуміння прочитаного – поверхове: прості запитання за змістом виконуються краще, ніж ті, що потребують аналізу чи встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
- При виконанні завдань відкритого типу відчувається потреба в розвитку умінь формулювати власну думку та обґрунтовувати її.
- Завдання, пов'язане з наданням поради головному герою, то є випадки коли замість поради – особисте побажання без змістовного навантаження.
- 1 учень не може самостійно читати і, відповідно, не виконав роботу повністю.

Читацькі компетентності	Критерії оцінювання		
	Так	Частково	НІ
Визначає головну думку тексту через добір заголовку до тексту	92%	0	8%
Відповідає на запитання по змісту тексту	38%	38%	24%
Розуміє мотиви вчинків героя	85%	0	15%
Висловлює своє емоційне ставлення	24%	68%	8%
Може дати пораду герою тексту	15%	54%	31%
Загальний показник	51%	32%	17%

За результатами діагностувальної роботи для 3 класу (вчитель Юлія ЦУРКАНЕКО) у більшості учнів спостерігається достатній рівень розуміння змісту тексту:

- Діти (59%) правильно відтворюють сюжет, можуть дати відповіді на запитання за текстом, вірно встановлюючи мотив вчинків героя тексту.
- Прості запитання за змістом виконуються краще, ніж ті, що потребують аналізу чи встановлення причинно-наслідкових зв'язків; 24 % змогли скласти план до тексту, хоча це завдання носило більш пропедевтичний характер.
- Фрагментарне вміння висловлювати власну думку: учні намагаються відповісти на запитання відкритого типу, але відповіді часто є короткими, неповними, іноді шаблонними.
- Фіксується недостатній розвиток умінь творчої взаємодії з текстом: складнощі викликає створення заголовку, зміна кінцівки тексту. Справилися 41% учнів.

Читацькі компетентності	Критерії оцінювання		
	Так	Частково	НІ
Визначає головну думку тексту через добір заголовку до тексту	70%	6%	24%
Складає план до тексту	24%	41%	35%
Відповідає на запитання по змісту тексту	59%	35%	6%
Розуміє мотиви вчинків героя	88%	0	12%

Висловлює своє емоційне ставлення	47%	53%	0
Може змінити кінець тексту	41%	18%	41%
Загальний показник	55%	25%	20%

Завдання для випускників початкової школи, учнів 4-х класів, були взяті з сайту Українського центру оцінювання якості освіти за матеріалами I циклу загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти в 2021 році.

У межах діагностування означені когнітивні читацькі процеси, і відповідно до них було складено 15 завдань:

- На знаходження інформації, 20% завдань;
- На формулювання простих висновків, 13% завдань;
- На інтерпретування й узагальнення (інтегрування) інформації, 20% завдань;
- На аналізування та оцінювання форми та змісту тексту, 47% завдань.

Роботу виконували 41 учень (вчителі Дар'я ПЛЕШИВЕНКО, Оксана УТЕНКОВА-ЛЕЩЕНКО).

Дані м дослідження засвідчують, що понад 67 % учнів 4-х класів мають високий рівень сформованості читацької компетентності. Це дає їм змогу, працюючи з текстом, знаходити без утруднень інформацію, розпорошену по тексті, робити як прості, так і достатньо комплексні висновки, спираючись як на власний досвід, так і на інформацію з тексту, визначити тему, основну думку, призначення тексту або його частин, оцінювати особливості форми й змісту тексту, зважаючи на особливості його функціонального призначення, авторського задуму.

Близько 34 % учнів, у роботі з текстами навіть на відому тематику, мають проблеми з виконанням простих дій із пошуку інформації в тексті, формулювання простих висновків на основі прозоро представленої інформації в тексті. Тим більше ця категорія учасників має суттєві проблеми з виконання складних когнітивних операцій, які передбачають формулювання комплексних висновків з різних частин тексту, інтерпретацію як прямих, так прихованих смислів тексту, оцінювання форми й змісту тексту

Клас	Типові помилки		
	Формулювання власних висновків	Знаходження інформації в тексті	Інтерпретація й узагальнення інформації
4а	68%	59%	64%
4б	79%	89%	68%
Загальний показник	27%	26%	34%

Значущою є різниця у результатах виконання тестових завдань, у яких учням пропонується працювати з текстовою інформацією різного ступеня конкретності/абстрактності. Так, з'ясовано, що майже 73-90 % відсотків учнів 4-х класів, працюючи з інформацією в тексті, здатні знаходити дані конкретного характеру, наприклад, факти про місце й час події, характеристики об'єкта чи персонажа, що чітко вказані, кількість предметів тощо.

Разом із тим щойно виникає потреба оперувати з інформацією абстрактною (причина, наслідок, намір, мотив, почуття, ставлення, важливість, корисність, достовірність інформації

тощо) успішність випускників початкової школи у середньому падає до 27%. Подібна тенденція цілком узгоджується зі специфікою мислення молодшого школяра, який ще живе у світі конкретики. Утім з огляду на те, що в подальшому, при переході до базової школи, учневі доведеться все частіше мати справу з усе більшими масивами абстрактної інформації з усіх предметів, питанню формування вмінь працювати з абстрактною інформацією в початковій школі має приділятися більша увага.

Різниця в успішності учнів простежується й за виконання тестових завдань різних типів. Так 82 % учнів здатні обрати правильну відповідь щодо тексту із-поміж запропонованих у тестовому завданні. Поряд із цим тестові завдання на надання відповіді складніші для виконання: лише половина учнів може запропонувати коротку або розгорнуту відповідь на основі роботи з текстом. Різниця в характері виконання тестових завдань різного типу цілком очікувана, адже тестові завдання на надання відповіді, особливо розгорнутої, часто передбачають актуалізацію складних когнітивних процесів – інтерпретації, інтеграції та оцінювання форми й змісту тексту.

ВИСНОВКИ:

- В учнів виникають утруднення тоді, коли постає потреба мати в тексті справу з даними абстрактного характеру або виконувати практичні завдання, спираючись на дані тексту;
- Неуважність при читанні. Не розуміють змісту прочитаного через поспіх або поверхове ставлення.
- Вибір (добір) заголовку до тексту. Не вміють виділяти головну думку тексту. Зосереджуються на окремих деталях, а не на цілісному змісті.
- Складання плану до тексту. Не розуміють, що таке ключова подія чи етап. Плутають послідовність подій, переказують замість структурування.
- Висловлення власної думки. Складно формулюють особисте ставлення до героя або ситуації. Уникають оцінних суджень, бо не впевнені у правильності відповіді.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Для Формування уважного і свідомого читання:
 - Залучати учнів до поетапного читання з обов'язковим обговоренням змісту кожного фрагмента.
 - Вчити звертати увагу на ключові слова та вирази, працювати з короткими висновками після кожного абзацу.
 - Практикувати перечитування як інструмент самоперевірки розуміння.
 - Використовувати завдання на пошук конкретної інформації в тексті, що сприятиме зосередженому прочитанню.
2. В роботі над умінням добирати заголовки:
 - Пояснювати відмінність між темою, головною думкою та заголовком.
 - Проводити спільний аналіз запропонованих варіантів заголовків: чому підходить, а чому – ні.
 - Пропонувати тексти з навмисно неточним заголовком для колективного аналізу і виправлення.
3. Для формування навичок складання плану:
 - Навчати виокремлювати основні частини змісту: вступ, розвиток подій, завершення.
 - Починати зі складання плану разом із класом, потім – у парах, далі – самостійно.
 - Пояснювати учням, що пункт плану – це стисле формулювання суті події, а не переказ.
4. Розвиток уміння висловлювати власну думку:

- Створювати безпечне середовище, де кожна відповідь – припустима, якщо вона обґрунтована.
 - Стимулювати усне формулювання думок перед письмовим викладом (робота в парах/групах).
 - Навчати наводити приклади, пояснювати свої думки, уникати відповідей «не знаю» завдяки формуванню відповідних мовних конструкцій.
5. Забезпечити системну роботу з різними типами текстів: художні, інформаційні, публіцистичні.
 6. Практикувати переказ із логічною послідовністю, супроводжуючи його візуальною підтримкою (план, схеми, ключові слова).
 7. Формувати у дітей читацьку самостійність – здатність аналізувати, порівнювати, робити припущення щодо подальшого розвитку подій.
 8. Стежити за мовленнєвою активністю на уроці: створювати умови для регулярного висловлення думки в усній і письмовій формі.

Довідку склала

заступниця директора з навчально-виховної роботи

Наталія КАЧУРОВСЬКА